PELGRIMSWEGEN NAAR

NIEUWSBRIEF 40 Februari 2018

GR5, Crête des Vosges

Olympische spelen

Terwijl de redactie en een aantal leden de teksten voor deze Nieuwsbrief schrijven zijn de Olympische Spelen in Zuid-Korea in volle gang. Mijn gedachten dwalen naar de voorbereidingen die de pelgrims treffen die tussen nu en een paar maanden vertrekken voor hun tocht naar Rome. De totale inspanning is groter dan bij welke Olympische sport dan ook, dus het lichaam moet voldoende in conditie zijn, het materiaal met zorg gekozen en liefst uitgeprobeerd en ook gewogen. Niet met de intensiteit van een Olympisch sporter, die tegenwoordig niet anders doet dan trainen en bijkomen, maar toch. Snelheid is niet het doel, er worden geen tijden bijgehouden. Of stiekem toch, om in de pelgrimsherberg wat op te scheppen hoe snel het ging en hoe makkelijk je het vond? Blessures zijn er zeker, domme pech; of je bent te moe doordat je een dagafstand of een route kiest die voor jou niet de beste is.
Een pelgrimswandeling is toch vooral ook een tocht voor de geest: lang van huis, heel veel meemaken, veel mensen ontmoeten, uren lang lopen of fietsen in de bijzondere gemoedstoestand die dat teweegbrengt. Er zijn al veel leden actief bezig met de voorbereiding, dat kunnen we zien aan vragen over routes, aanmeldingen op de pagina “Pelgrims onderweg”. In deze Nieuwsbrief kleine bijdragen voor je voorbereiding: informatie over bijeenkomsten van de vereniging, een stuk over hoogteverschillen, over hoe je een verslag van je tocht kunt maken, praktische tips om de weg te vinden.
Heel verschillende boeken worden besproken, op de prikbordpagina veel tips voor websites met informatie die bij je tocht nuttig kan zijn. En check de agenda en het nieuws uit de vereniging voor extra bijeenkomsten waar je informatie kunt opdoen. Veel leesplezier gewenst,
De redactie

PELGRIMSWEGEN NAAR ROME

INHOUD

3 Agenda
4 Uit de vereniging
4 40 Nieuwsbrieven ★
5 Impressie Fiets en Wandelbeurs te Gent ★
6 Algemene Ledenvergadering 14 april in Haarlem ★
6 en 7 **Diverse oproepen voor bijdragen van leden** ★
8 Routes
8 Nieuwe en vernieuwde gidsen en routewijzigingen ★
9 Het Elisabethpad ★
10 Een reisblog schrijven ★
12 Hoe hoog het is en hoe ver ★
13 Gezien, gehoord, gelezen
13 Wandelen langs heilige plaatsen ★
14 Middeleeuwse pelgrimstochten in Europa ★
15 Wandelparadijs Nederland ★
15 Jakobswegen in Nederland ★
16 Parlare l'Italiano ★
17 Prikbord
18 Pelgrimeren
18 Vaut le détour: Pienza ★
19 PelgriMEER ★
19 Foto! ★
20 Omhelzingen in drievoud ★
21 Heilige grotten ★
22 « Niet vullen maar voelen » ★

De volgende Omnes verschijnt eind april 2018.
Lever een bijdrage, zie bladzijde 7

Navigatie door de tekst:
Blader door de hoofdstukken door op de onderstreepte titels te klikken.
Kies een specifiek artikel door op de ster naast elke titel te klikken. ★
Ga van elke bladzijde terug naar de inhoudsopgave door op de pijl te drukken

Harlekijn (Orchis morio) bloei april/mei

Colofon
Redactie:
Leo Baeten, Arnoud Boerwinkel, Fokko Bos, Everdiene Geerling, Luc Gregoir, Titia Meuwese, Ben Teunissen, Arnold Spijker,
Reacties aan :
redactie@pelgrimswegen.nl

Voor recent nieuws raadpleeg www.pelgrimswegen.nl, Facebook of Twitter.

De volgende Nieuwsbrief verschijnt eind juni 2018.

Foto's en afbeeldingen:
behoren aan de auteurs, behalve:
Bladzijde 12: Guus Wesselink
Bladzijde 22: website Lascaux.fr

AGENDA

24 februari in Alkmaar en 14 maart in Oss: Lezing Vier vrije voeten over de Oekumenische Pilgerweg: opgave via de website **.**

2 tot 4 maart Fiets en Wandelbeurs Jaarbeurs Utrecht. Met oa een stand van de Vereniging PnR. Ook meehelpen op de stand? Melden bij Guus Wesselink

4 maart 10:00 tot 13:00 : Piccione Viaggiatore, reisbeurs te Sint Niklaas, Stedelijke Bibliotheek , georganiseerd door Anfiteatroo

Lezingen cyclus werkgroep Geschiedenis en Cultuur van het Jacobsgenootschap. De laatste is van Dick de Boer, een aanrader voor fietsers die Emo's reis overwegen!
7 maart: De tocht als oefening, Paul van Tongeren
21 maart: EMO's reis, pelgrimeren met een belang , Dick de Boer
Steeds 19.00 tot 21.00 uur, in het Instituto Cervantes, Domplein 3 in Utrecht.
Op 7 april is er afsluitend een wandeling met als thema **Pelgrimssporen in de Loonse en Drunense Duinen** , voorafgegaan door twee korte lezingen.

17 maart in Leiden: door Vier vrije voeten over lezing bij het Jacobsgenootschap over de voettocht naar Rome/Pietrelcina : opgave via het Genootschap **.**

22 maart 20:00 - 22:00 Infoavond Lopen & Fietsen naar Rome, Antwerpen

Alta Via Reisboekhandel Nassaustraat 20

25 maart informatiedag over lopen en fietsen naar Rome van de Vereniging, bij Pied a Terre , Amsterdam, ook voor niet-leden.

6-7 en 8 april fietsdriedaagse voor beginnende pelgrims, vanuit Pelgrimshoeve Kafarnaüm te Vessem, geschikt om je uitrusting te testen, met begeleiding van ervaren fietsers. Overnachten in eigen tent of op de hoeve. Er zij ook weekenden voor wandelaars en voor algemene voorbereiding op een pelgrimstocht.

14 april 'feest-ALV' in dit jubileumjaar in het Rosenstock-Huessyhuis in Haarlem, voor leden. Zie bladzijde 6 voor meer informatie.
Aanmelding via de website

UIT DE VERENIGING : 40 Nieuwsbrieven

In de gloria!

door Ben Teunissen

Ja, hiep, hiep, hoera, dit is al weer de veertigste Nieuwsbrief van onze vereniging Pelgrimswegen naar Rome!
Ja, ik weet dat enkelen van jullie deze nu in de hand hebben. Want je vond het nodig er toch echt eerst een print van maken.
Ja, denken die anderen nu, die oudjes gaan ook helemaal niet met hun digitale tijd mee…
Nee, het is eigenlijk helemaal geen Nieuwsbrief, meer een boekwerk met wetenswaardigheden rond het pelgrimeren. Enkelen onder jullie vinden dat.
Nee, sommige artikelen horen toch niet in een Nieuwsbrief. Die zijn immers veel te uitgebreid voor een snelle digitale publicatie. En dat vindt de redactie zelf ook!
Feest was het om voor iedere Nieuwsbrief het stripje *Peregrinus* te maken. Toch is het na veertig stuks welletjes. Wie gaat er verder op de weg van deze wikkende en wegende pelgrims? Meld je met al je creativiteit bij de redactie.
Feest blijft het om fraaie afbeeldingen te verzamelen. Samen met de leden ons handboek, het magazine én deze Nieuwsbrief voorzien van 'eigen' materiaal, blijft ons doel. Stuur jouw mooiste, meest prozaïsche of gewoon leukste foto, liefst met fietsende of wandelende pelgrims naar beeld@pelgrimswegen.nl. Kunnen we daar het komende jubileummagazine Omnes ook weer mee verrijken!
Feest wordt het zeker: we blijven ons met veel plezier inspannen voor onze vereniging. En we blijven leuke artikelen schrijven en fraaie anekdotes optekenen. Om daarmee een mooi vormgegeven magazine Omnes, een waardevolle Nieuwsbrief én een inhoudelijk interessante website te kunnen presenteren.
Gelukkig weten we iedere keer weer veel interessante informatie voor aanstaande én ervaren pelgrims te verzamelen. Maar we willen ook met plezier jullie bijdragen opnemen.
Gelukkig hebben we een actieve en enthousiaste redactie. Maar we kunnen jouw deskundigheid – vooral binnen de redactie én met de opmaak – altijd gebruiken!
Gelukkig ontvangen we leuke reacties van onze lezers. Maar we willen er meer én nog leuker! Stuur je suggesties, ideeën of bijdragen naar redactie@pelgrimswegen.nl.
Gewoon reageren mag natuurlijk ook!

UIT DE VERENIGING : Fiets- en Wandelbeurs te Gent

door Luc Gregoir

Voor de zesde maal mogen we de Vereniging Pelgrimswegen naar Rome voorstellen op de Vlaamse editie van de Fiets- en Wandelbeurs waarvan de afspraak dit jaar in Gent is. Tussen de sneeuwbuien door haast ik me naar Gent voor de opbouw van onze stand, waar Fred Vliegen het ganse weekend zijn tent in de buurt van de beurs heeft opgeslagen.

Fred staat al klaar om de opbouw van de stand welwillend op zich te nemen, en daarmee bespaart hij mij een boel Antwerps fileleed. We hebben een plaats gekregen in het pelgrimspaviljoen, waar we de uitstekende logistieke steun van het Vlaamse Compostella-genootschap genieten. Zo kunnen we ons helemaal concentreren op het uitstallen van folders, kaarten en gidsen. Vijf informanten (Geert, Gerjan, Fred, André en ik), ieder met hun eigen fiets- en wandelervaring op pelgrimspaden van Trondheim tot Zuid-Italië staan klaar om de pelgrims in spé te woord te staan.

Aan belangstelling geen gebrek, de beurs heeft over de twee dagen gespreid **15.528** bezoekers over de vloer gekregen, waarvan continue een aantal onze stand aandoen. De vragen gaan in vele richtingen, maar een voet- of fietstocht naar Rome langs de Via Francigena of de Franciscusweg blijft toch de voornaamste reden om langs te komen. Velen vragen ons ook hoe beide te combineren met een doorsteek naar Firenze. De gesprekken met de bezoekers geven ons de gelegenheid te vernemen waar men naar op zoek is en welke onderwerpen nuttig zijn om in de publicaties van Pelgrimswegen aan bod te laten komen. Zo is een beschrijving van de Via Francigena voor fietsers een vraag die regelmatig terugkomt. Ook is er belangstelling voor slimme telefoon-app's voor de routes die we op de site beschreven.

De herwerkte routepagina's blijken goed in de smaak te vallen en de beurs is een ideale gelegenheid om het gebruik ervan te demonstreren. Af en toe kunnen we zelf even rond gaan op de beurs om bij de zusterverenigingen informatie in te winnen. Zo leren we bijvoorbeeld over een nieuwe Nederlandstalige uitgave van de GR5 tot Metz die de gewijzigde route beschrijft. Ook voorziet iemand me van GPS-tracks die we nog misten voor ons routeoverzicht en geeft iemand een CAI kaart voor een variant op de Franciscusweg tussen het Lago di Piediluco en de abdij van Farfa. Allemaal waardevolle informatie die we met de leden kunnen delen. Ook de boeiende lezing van Ria Warmerdam over de pelgrimsroute Sint Olavspad in Zweden en Noorwegen gaf inspiratie voor hen die niet enkel Santiago maar ook Rome al voorbij zijn.

Uit de beurskrant bij het slot van de beurs vernemen we dat de data voor 2019 al vastliggen, we kunnen beginnen uit te kijken naar de volgende editie. Voor wie er niet bij was of er niet genoeg van kan krijgen is er nog de mogelijkheid om op 2,3 of 4 maart de beurs in Utrecht te bezoeken. Dar zal weer een stevige PnR delegatie staan met lezingen over diverse onderwerpen die mede door onze leden verzorgd worden.
Lees meer over deze beurs in de agenda op de site pelgrimswegen.nl.

UIT DE VERENIGING : ALV op komst

Button ter gelegenheid van het jubileum: wie deze nog niet heeft kan hem opvragen bij info@pelgrimswegen.nl

Algemene Ledenvergadering (ALV) op zaterdag 14 april in Haarlem
Noteer zaterdag 14 april alvast in je agenda!
De jaarlijkse voorjaarsvergadering van de Vereniging Pelgrimswegen naar Rome staat dan te gebeuren, aangevuld met een interessant middagprogramma. Aanmelding via de website.
De gelegenheid waar we dit keer zullen zijn is het **Rosenstock-Huessy Huis in Haarlem**.
In de ochtend is er een belangwekkende ALV.
Daar staan belangrijke onderwerpen voor de toekomst op de agenda, zoals:

* het geplande afscheid van Cor Kuyvenhoven als voorzitter;
* de voordrachten voor benoemingen van nieuwe bestuursleden, waardoor het bestuur voor 50% wordt vernieuwd;
* financiële resultaten 2017;
* opmaat naar een vernieuwd meerjarenplan. Met een dermate gewijzigd bestuur ligt het voor de hand dat de koers van de vereniging voor de komende jaren nader beschouwd zal gaan worden. Nieuwe bestuursleden brengen immers nieuwe inzichten en competenties met zich mee, wat bevruchtend zal werken op de verdere ontwikkeling van de vereniging. Het proces is inmiddels door de huidige en adspirant-bestuursleden in gang gezet. Tijdens de ALV zal het bestuur daarover nader uitweiden.

Via de website zullen de definitieve agenda en de stukken voor deze ledenvergadering worden gepubliceerd. Houd de site dus in de gaten.
De voorlopige indeling van de dag ziet er als volgt uit:
10.00-12.00 ALV
12.00-13.00 Lunch met info-kraampjes
13.00-15.00 middagprogramma met meerdere opties:
- Presentatie Max Smits over de Sultans Trail
- Rondleiding in het Rosenstock-Huessyhuis met gebrandschilderde ramen
- Wandeling naar de basiliek en rondleiding basiliek door Huiskamer
- Museum op eigen gelegenheid: Teylersmuseum en Frans Hals museum

15.30-17.00 Borrel

Nieuwe leden gezocht voor de werkgroep ledendagen

In verband met het vertrek van enkele leden in de loop van 2018 is de **werkgroep ledendagen** op zoek naar nieuwe, inspirerende en **actieve leden**. De werkgroep organiseert in het voor- en najaar de ledendagen van onze vereniging. Het zijn de hoogtepunten van het verenigingsjaar.

De werkzaamheden bestaan uit het maken van het programma, het vastleggen van accommodaties, het benaderen van sprekers en presentatoren voor lezingen en workshops en het zorg dragen voor lunches, gadgets, etc. De werkgroep is beheerder van het budget dat het bestuur voor het verenigingsjaar heeft vastgesteld.
We komen maandelijks bijeen. De overleggen zijn serieus, maar ook ontspannen, amicaal en er wordt gelachen.
Heb je interesse? Stuur dan een mail naar bestuurslid Wimvanmiltenburg1947@gmail.com

Lezersbijdragen gevraagd voor Omnes 16

Nieuwe wegen ná Rome

In het tweede jubileumnummer van OMNES willen we stilstaan bij "het kantelmoment".

Voor veel mensen markeert een pelgrimstocht naar Rome het einde van een levensfase en het begin van een nieuwe. Voor sommigen is het de afsluiting van een periode van zorg voor een naaste, voor anderen het einde van een baan of relatie. Velen zetten na hun pelgrimstocht een figuurlijke nieuwe stap in hun leven. Ze gaan op zoek naar ander werk, kiezen voor meer diepgang in hun relatie, of starten een nieuwe hobby.

De redactie ontvangt graag jouw verhaal over de nieuwe weg(en) die jij na je pelgrimstocht naar Rome hebt ingeslagen.

Dat mag een kort stukje van enkele zinnen zijn, een paar alinea's of een uitgebreider verhaal. Stuur jouw bijdrage van maximaal 500 woorden uiterlijk 6 april naar **redactie@pelgrimswegen.nl** en de kans is groot dat we hem publiceren in Omnes 16, die eind april verschijnt.

Beeldmateriaal gevraagd voor Omnes 16

Ook in het tweede jubileumnummer van OMNES willen we weer graag beeldmateriaal van onze leden plaatsen. ***Heb jij mooie foto's, tekeningen, aquarellen of andere kunstvormen gemaakt tijdens of naar aanleiding van jouw voet- of fietstocht naar Rome?*** Stuur ze ons toe. De mooiste beelden krijgen een plek in Omnes nr. 16, die eind april verschijnt. Zend je materiaal (in zo hoog mogelijke resolutie) met vermelding van titel, plus naam van de maker graag uiterlijk 6 april naar **beeld@pelgrimswegen.nl**

Fiets en Wandelbeurs in Jaarbeurs Utrecht 2, 3 en 4 maart

Kom naar ons toe op de Fiets- en Wandelbeurs in Utrecht! Die wordt gehouden van vrijdagmiddag 2 maart t/m zondag 4 maart in de Jaarbeurs. Het is hét evenement om je te oriënteren op langeafstandswandelen en pelgrimeren bij onder andere het **Pelgrimspaviljoen in hal 4, stand D.**
Natuurlijk zijn wij daar ook weer aanwezig met een keur aan ervaren informanten uit de vereniging.
Zie ook de **website**. Wij geven **op alle drie de dagen lezingen** over fiets- en voettochten naar Rome.

Op **Vrijdag 2 maart** zijn er lezingen over
Fietsen langs de route van Emo door Peter Molog en
Lopen van Canterbury naar Rome door Everdiene Geerling.

Op **Zaterdag en zondag 3 en 4 maart** zijn er lezingen over
Fietsen over de oostelijke routes naar Rome door Henk Nijland en
Lopen op de Via Romea Germanica van Innsbruck naar Rome door Guus Wesselink en Riet van Laake. 800 km over de Alpen, doorde kale Povlakte en door de ruige Apennijnen.

Inschrijven hoeft niet. Kom gewoon naar de beurs, neem geïnteresseerde vrienden mee en heb met elkaar een mooie dag. Wie weet doe je prachtige ideeën op voor een nieuwe tocht!

Routes: nieuwe en vernieuwde gidsen en routewijzigingen

Editie 2018 van deel 3 van de Reitsma fietsroute naar Rome

Van het derde deel van de Reitsma route van Ferrara tot Rome verschijnt in maart 2018 een 3e druk Je kan hem nu al bestellen op de site van Reitsma.

Belangrijke routewijziging GR5

Routes wijzigen, zelfs de grote Franse routepaden, de GRs. Omdat de oude route opeens door een druk bebouwd gebied komt, er door liefhebbers een alternatief gevonden is of omdat er geen onderdak meer te vinden is: de reden is niet altijd duidelijk. In elk geval is de GR5 een stuk gewijzigd, bij de grensovergang Luxemburg naar Frankrijk.

Dat was te lezen op de website van Luc Mol: **de GR5 te lijf**. De GR5 gaat Luxemburg voortaan verlaten via de grensovergang Moezelbrug in Schengen. Na 1 km over Duits grondgebied steek je al de Franse grens over. Via Sierck-lesBains, Kédange, Vigy en het centrum van Metz kom je bij Scy-Chezelles weer op de oude GR5-route terecht. De nieuwe route is 50 km korter! Waarschuwing: de markering op de oude GR5 wordt niet meer onderhouden en op enkele plaatsen hebben boeren het pad al omgeploegd. In de boekjes GR5 Luxemburg en GR5 Lotharingen van Mathie Hoenjet is de routewijziging al opgenomen, ook de oude route is nog beschreven. De lijsten van Slapen langs de GR5 zijn aan het nieuwe traject aangepast en vrij te downloaden op www.deGR5telijf.nl. Wij zullen ook zo snel mogelijk de gegevens in de kaart bij de beschrijving van de GR5 op onze website bijwerken.

Gidsen van uitgeverij de Wandelende Cartograaf van de GR5

Deze gidsen zijn handig voor wie het moeilijk heeft met de Franse taal. Ze bevatten geen beschrijving van de bezienswaardigheden en kunnen daarmee ook als aanvulling op de Franse gidsen gebruikt worden.

Verschenen in 2017:

Wandelgids GR 5 / E2 Luxemburg – Lotharingen ISBN: 0429693215100

Wandelgids GR5 Noord-Vogezen ISBN: 0429916507968 traject Vic-sur-Seille – Ribeauvillé

Wandelgids GR5 St-Hippolyte - Nyon (Jura) ISBN 0429928056966 Traject: St Hyppolyte – Nyon

Gids Via Francigena del Sud van Monica D'Atti en Franco Cinti

De gids La Via Francigena del Sud di Monica D'Atti e Franco Cinti edito van Terre di Mezzo, blijkt niet meer aan de Nederlandse reisboekhandels geleverd te worden. Onze Via Francigena del Sud-expert Rita Denkers heeft Monica om uitleg gevraagd over de beschikbaarheid in de toekomst. We houden je op de hoogte op de Via Francigena del Sud pagina op onze site. De vertaling van de gids van de hand van Rita en Piet is nog wel beschikbaar voor leden. Neem hiervoor contact op met **webbeheer@pelgrimswegen.nl**

Zie ook bladzijde 15 voor de *net* opnieuw verschenen gidsen van de Jacobsroutes in de Lage Landen, interessant als aanlooproutes

PELGRIMSWEGEN NAAR ROME

Routes: Het Elisabethpad

Het Elisabethpad van Eisenach naar Marburg

door Guus Wesselink

Er werd mij verzocht om een intro te schrijven over een pelgrimspad in Duitsland dat vernoemd is naar de historische figuur van Elisabeth van Hongarije, ook wel genoemd Elisabeth van Thüringen.

Er kleven verschillende interessante zaken aan dit pad. In de eerste plaats de naamgeefster, Elisabeth van Thüringen. Geboren als edelvrouw in Hongarije (1207), werd zij als veertienjarige uitgehuwelijkt aan Landgraaf Ludwig IV van Thüringen. Het stel kwam te wonen op slot Wartburg bij Eisenach, dat tegenwoordig voor publiek toegankelijk is en prachtige schilderingen over haar leven bevat. Haar korte leven heeft zij volledig geweid aan het verzorgen van zieken en armen. Zij vereerde Franciscus en zijn goede werken. Zij werd na haar dood in 1231 begraven in de Gotische kerk van Marburg en al in 1235 heilig verklaard.

Sedertdien is haar graf het devote eindpunt van bedevaarten naar Marburg.

De geschiedenis is in 2000 vanuit de evangelische kerk opgepakt om de huidige pelgrimsweg weer uit de vergetelheid te doen herrijzen. De heilige Elisabeth was tot de Reformatie de patrones van Hessen en door haar levensinvulling verbond zij de bevolking van Hessen. Het Elisabethpad is dan ook een weg der bezinning en een weg van eenvoud zoals we ook de Franciscusweg kennen.

De prachtige Gotische kerk waarin zij begraven is, was de eerste Gotische kerk in Duitsland en is een bezoek meer dan waard.

Het Elisabethpad zelf: er bestaan drie verschillende (bedevaarts-)routes met die naam, die vanuit verschillende richtingen naar Marburg gaan. Elk van die routes is beschreven in een eigen routeboekje. Men kan lopen vanuit Frankfurt (130 km); vanuit Eisenach (190 km) en vanuit Keulen (165 km)

Het Elisabethpad vanuit Eisenach start uiteraard bij de Wartburg en volgt in grote lijnen een Jacobsweg door Hessen. Degenen die -zoals mijn vrouw Riet en ik- de Oekumenische Pilgerweg hebben gelopen vanaf Görlitz naar Eisenach (470 km), kunnen via het Elisabethpad hun weg vervolgen naar Marburg en daar eventueel op Elisabethpad nr. 3 via Keulen naar Nederland lopen (of verder naar Santiago desgewenst).

Ik ben van plan om dit voorjaar het Elisabethpad van de prachtige Wartburg naar Marburg te gaan verkennen en dit artikeltje wat meer diepgang te geven in de Omnes van dit najaar. Zoals een beschrijving van het Middeleeuwse pelgrims-insigne dat in herdruk gekocht kan worden.

Vraag: wie heeft één van de Elisabethpaden al eens gelopen? Graag hoor ik de ervaringen! Mail je bevindingen naar redactie@pelgrimswegen.nl

Voor meer informatie over het pad, zie de website.

Routes: een reisblog schrijven

Een reisblog schrijven, hoe doe je dat?

door Arnoud Boerwinkel

"Vannacht heeft het geregend na een hele warme dag. We hadden besloten om vandaag een etappe van 20 km te lopen. Eerst brood gekocht voor onderweg en toen de eerste kilometers gelopen. Na ongeveer 1 uur begon het te regenen, eerst miezeren en daarna wat harder, we hadden toen een kilometer of vijf gelopen. In het eerste dorpje even koffie gedronken met een stuk appelgebak. Het was inmiddels droog en de zon scheen dus zijn we maar verder gegaan."

Dit is het soort reisverslag waarmee je je lezer binnen een minuut in slaap hebt gewiegd. Hij gelooft het wel en het volgende verslag wordt misschien nog plichtmatig open geklikt. Maar dan houdt de lezer het voor gezien en dwaalt zijn aandacht af naar spannende filmpjes op YouTube of naar de tot de verbeelding sprekende beurs-berichten en aandelen-koersen…

"Zingend van gelukzaligheid loop ik door de stromende regen. Ik voel het regenwater dat in bakken uit de hemel komt in kleine stroompjes langs mijn broekspijpen in mijn schoenen verdwijnen. Mijn voeten soppen in mijn door-weekte sokken, maar het deert me niet. Nee, mijn dag kan nu al niet meer stuk, want heb ik zojuist een geweldige ontmoeting gehad. Dat begon zo…"

Als je zo je verhaal begint kun je erop rekenen dat de lezer verder leest. Waarin zit hem het verschil?

Schrijf niet elke dag een verhaal. Houd de spanning erin en beperk je tot één, hooguit twee maal per week.

•Laat de chronologie los. Dat de dag begon met brood kopen en dat je een regenbui over je hoofd hebt ge-had en vervolgens een kop koffie ergens hebt gedronken: allemaal niet interessant. Begin je verhaal met een pakkende inleiding, het hoogte-punt of het dieptepunt en vervolg met een scène die hieraan voorafging. Dit kan worden gevolgd door een middenstuk waarin wordt uitgeweid – en eventueel een slot waarin een conclu-sie wordt getrokken.

•Wees zelfkritisch en bedenk voor wie je schrijft. Houd er rekening mee, dat buiten jouw reis het leven ge-woon doorgaat en dat mensen al heel veel mails krijgen. Vermijd daarom "en-toen-en-toen-verhalen", maar beperk je tot de hoogte- en dieptepunten, de contrasten, de verwachtingen en eventuele teleurstellingen. Elke keer een thema helpt je te focussen: bijv. de bloemen op je tocht, de inhoud van je rugzak, de geluiden die je hoort, de bewegwijzering, de overnachtingen, wandelen vanuit de invalshoek van een paar voeten.

•Houd tijdens de wandeling een opschrijfboekje bij de hand. Daarin kun je heel kort met steekwoorden in-drukken opschrijven. Beperk je daarbij niet tot wat je ziet, maar ook tot wat je ruikt, hoort, voelt, proeft en er-vaart. Dat hoeft maar heel kort te zijn. 's Avonds kun je die aantekeningen nog wat aanvullen en summier uit-werken. In plaats van een opschrijfboekje kun je ook de spraak-memo-functie van je smartphone gebruiken.

•*Show; don't tell*, is een vuistregel voor elke schrijver. M.a.w. vertel niet dat je door een mooi landschap loopt, of een leuk gesprek hebt met een charmante bakkers-vrouw, maar laat zien waarom dat landschap of die vrouw of dat gesprek indruk op je maakt. Neem de tijd en de ruimte om in te zoomen op de details, zodat de lezer met je meeleeft en –voelt. Dialogen verlevendigen het verhaal.

Routes: een reisblog schrijven

•Denk na over de openingszin waarmee je je lezer je verhaal in wilt trekken. Aarzel niet met de deur in huis te vallen, bijvoorbeeld met een dialoog, een raadselachtige sfeer, een paradox of een beeldende situatie. Maar ook een waardige afronding verdient enige aandacht. Het leest prettig als je aan het einde tot een bevredigende conclusie komt, weer teruggrijpt naar het begin of de lezer weer in de wereld terugbrengt naar het nu. Dat doet je lezer verlangen naar het vervolg van je tocht. En dat stimuleert jou na te denken over de volgende openingszin…

•Zorg voor een pakkende titel en voeg kopjes en subkopjes toe.

•Vermijd een verhaal met alleen hoogtepunten. Noem ook de dieptepunten en aarzel niet contrasten daartussen te beschrijven, desnoods enigszins aan te scherpen.

•Schrijf associatief: ga ook in op de herinneringen die bepaalde beelden of ervaringen bij je oproepen. Dat geeft je verhaal profiel.

•Probeer je verhaal verder beeldend te maken door het gebruik van metaforen en vergelijkingen. Jan Brokken beschrijft (in "De wil en de weg") een grijze hemel als 'zeven tinten grijs, geschilderd door een manisch-depressieve God', maar waarschuwt tevens voor overdadig gebruik van beeldspraak. 'Je moet beelden alleen gebruiken wanneer ze een dramatische kracht hebben'.

•Houd het kort. Schrijf in korte zinnen, gebruik actieve werkwoordsvorm, vermijd formeel taalgebruik en een overdaad aan bijvoeglijke naamwoorden.

•Denk tijdens de wandeling na over wat je wilt schrijven. Welke gedachtes, twijfels en ideeën komen er bij je op terwijl je voeten en benen het zware werk doen? Noteer die tijdens je pauze in korte zinnen of steekwoorden in je opschrijfboekje.

•Zoom in op details. Een bijzonder gesprek gevoerd met een kleurrijke localo? Een grappig misverstand of miscommunicatie door taalverschil? Of een smakeloze maaltijd gegeten? Beschrijf in details de dialogen, de sfeer, de omgeving, de geuren.

Tot slot: lees je verhaal nog eens goed door voordat je het uploadt: corrigeer spel- en stijlfouten en verwijder overbodige lappen tekst en vanzelfsprekendhede

Dit is een ingekorte versie van een tweetal artikelen dat eerder verscheen in Nieuwsbrief 23 en 24. "Op 'n bolletje wol naar Rome" van dezelfde schrijver bevat een bundeling van de weblogs die hij maakte van zijn voettocht naar Rome in 2012.

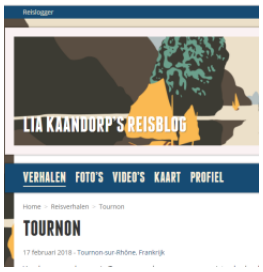

Voorbeelden van veel gebruikte reisblogs. Volgende NB over andere manieren om een verslag te maken: Youtube en een fotoboek

PELGRIMSWEGEN NAAR ROME

Routes: hoogteberekeningen

Hoe hoog het is en hoe ver

door Titia Meuwese

Een lang verhaal, over hoogteverschillen op de weg naar Rome. Is dit belangrijk? kun je je afvragen. Je moet toch naar Rome, je gaat over de Alpen en de Apennijnen en hoe zwaar het is hangt ook af van je bepakking, hoe warm het is, de kwaliteit van de weg en je eigen gemoedstoestand.

Dat is zeker waar, maar de mooie routes die naar Rome leiden, zijn heel verschillend in veel opzichten, ook in de hoogteverschillen die overbrugd moeten worden. En daarbij bestaan de meeste routes uit stukken met veel en weinig hoogteverschil. Dus met een beetje slim plakken kun je een route samenstellen, die bij je past: met weinig, of juist met veel hoogteverschil.

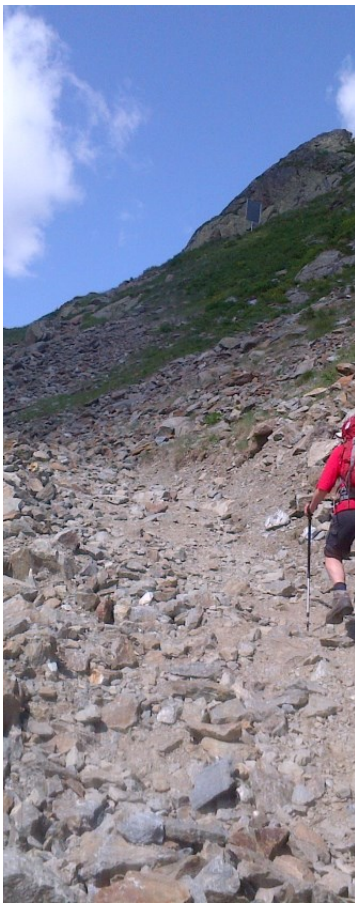

Hoe ver het is over de verschillende wegen naar Rome is niet een punt van discussie. Hoe hoog wel! Bij sommige berekeningen kom je tot verschillen van 50% voor dezelfde GPS track. Daar gaat dit stuk over en wie het leuk vindt, nodig ik uit een bijdrage te leveren aan het verhaal. Aan het einde staan een aantal websites waar je mee kunt werken. Commentaar en suggesties voor betere berekeningen zijn welkom.

Dit is een samenvatting, het volledige verhaal staat op de website. De gegevens van de hoogteverschillen komen uiteindelijk ook op de website, maar dat wordt pas na april. Bij de berekeningen wordt dan zo goed mogelijk vermeld met welke software en welke instellingen ze zijn gemaakt. Maar de uitkomst hangt ook af van de gpx-file die wordt gebruikt. Voor zover mogelijk zijn de gegevens gebruikt die ook op de kaarten van de Vereniging Pelgrimswegen voor Rome staan. De berekeningen en gevolgtrekkingen zijn van mij persoonlijk.

De belangrijkste conclusies uit mijn speurtocht naar de ware hoogte:

- De GPS geeft geen goede hoogtegegevens, alle websites werken daarom met gegevens op basis van satellietmetingen. Wat je aan het einde van de dag van de GPS afleest is alleen een indicatie.
- Als je verschillende routes wilt vergelijken, moet je niet de gegevens van meerdere software pakketten nemen, want die hebben verschillende instellingen die het resultaat beïnvloeden.
- Het belangrijkste effect komt van het wel of niet gebruiken van een filter voor kleine hoogteverschillen. Dit filter kan bij instellen op 3 , 5 of 10 m een effect van meer dan 30 % hebben.
- Dit effect van het filter is het sterkste bij vlakke stukken. Als er veel hoogteverschillen zijn heeft het minder invloed. Er zijn nog meer filters: gebruikt je website het oude satellietraster van 90x90m of een nieuw raster van 30x30m. Er kan ook gecontroleerd worden of alle GPS-punten min of meer een rechte lijn volgen, om echt foute meetpunten niet mee te nemen.
- Uiteindelijk kom ik nog steeds op verschillen tussen websites, waar ik zo geen verklaring voor heb.

Voor het volledige artikel: zie deze link. Ik sta open voor suggesties voor betere berekeningen; het is een boeiend onderwerp. Maar zelf ga ik hierna gewoon maar weer wandelen, omhoog en dan weer naar beneden.

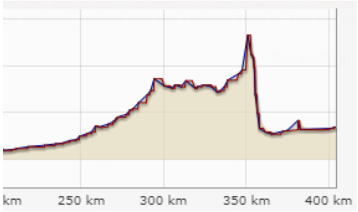

Wel of niet filteren van de kleine hoogteverschillen

PELGRIMSWEGEN NAAR ROME

GEZIEN, GEHOORD, GELEZEN

Wandelen langs heilige plaatsen, deel 1
ISBN 978 90 211 4189 3
Wandelen langs heilige plaatsen, deel 2
ISBN 978 90 211 4225 8
Uitgeverij Meinema

Wandelen langs heilige plaatsen

Dagtochten naar bedevaartsoorden in Nederland door Marijke Nijboer, Peter Louwerse en Anton Sinke

Boekbespreking door Arnoud Boerwinkel

Het ligt al tien jaar voor het grijpen in de boekhandel, maar pas onlangs kwam het op mijn pad. Een boekje dat voorziet in de behoefte van onze redactie; en - naar wij stellig menen te weten – ook aan de behoefte van veel van onze leden en lezers: een gids die ons te voet leidt langs de belangrijkste bedevaartsoorden in de lage landen. Immers, stellen wij ons als vereniging niet ten doel ook het pelgrimeren naar andere plaatsen dan (Santiago en) Rome te stimuleren? En hoe mooi is dat als dat gewoon kan op maximaal een paar uur treinen van onze woonplek.

Het gebeurde op een avondje in de periode tussen de afgelopen kerst en nieuwjaar dat ik op bezoek was bij mijn zus en haar zeventigjarige nieuwe levenspartner. Wij kwamen te spreken over de geneugten van de benenwagen, het heupwiegen langs 's herenwegen, toen mijn kersverse zwager met een boekje op de proppen kwam waarnaar ik al lange tijd op zoek was, zij het kennelijk niet serieus genoeg, gezien de verschijningsdatum van 2008.

Het rijk met fraaie foto's geïllustreerde gidsje beschrijft tien wandelroutes tussen de 14 en 18 kilometer lengte. Alle voeren ze langs plaatsen met een verleden vol devotie en emotie, plaatsen die - ook in deze ontkerkelijkte tijd - nog échte pelgrims trekken. Wie van ons kent nog het verhaal van de Martelaren van Gorcum, verbonden aan de Bedevaartskerk van Brielle? Of die merkwaardige geschiedenis van de heilige eik van Oirschot, ontstaan doordat een paar herders een beeldje van de Heilige Maria in de beek zagen drijven en dat in een holle eik plaatsten en vervolgens op de knieën gingen. En die eik staat er nog steeds.

De tien routes zijn meestal goed met openbaar vervoer te bereiken (vaak bus, soms trein) en voeren meestal lángs de bedevaartsoord van A naar B; ze hebben soms de heilige plaats als eindpunt en beschrijven soms een rondje van A terug naar A. De achtergronden en historie van de bedevaartsoorden komen ruimschoots ter sprake in de routebeschrijvingen, maar ook de feitelijke informatie over andere bezienswaardigheden langs de route en beschikbare horeca is goed voor elkaar.

Dat het boekje al direct na de publicatie in 2008 een groot succes was, bleek uit de verschijning een jaar later van deel twee. Opnieuw een serie uitstekend gedocumenteerde wandelroutes langs tien heilige plaatsen; veel in de provincies van "onder de rivieren", maar ook een aantal in Friesland, Noord-Holland, Drenthe en Overijssel.

Kortom: genoeg historisch en spiritueel verantwoord wandelplezier voor nog vele jaren!

En om u te stimuleren die mooie kansen te benutten, plaatsen wij in de komende nummers van Omnes steeds een verslagje van een van de routes uit deze boek-

PELGRIMSWEGEN NAAR ROME

GEZIEN, GEHOORD, GELEZEN

Medieval European Pilgrimage, c. 700 – c. 1500
door Diana Webb
Boekbespreking door Titia Meuwese

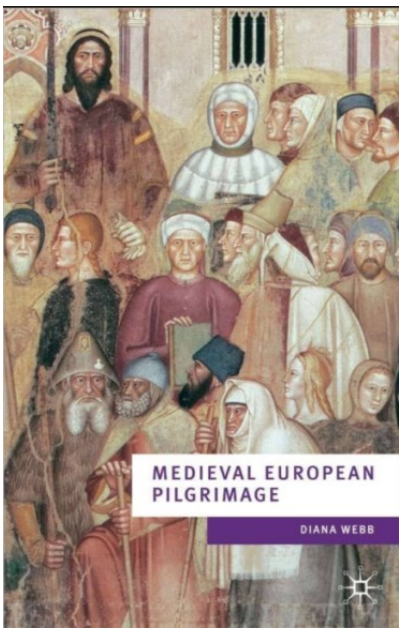

Palgrave 2002, ISBN 0-333-74440-3, Medieval European Pilgrimage, c. 700 – c. 1500 door Diana Webb

Op zoek naar meer achtergrondinformatie over de pelgrims in de Middeleeuwen kwam ik op dit Engelstalige boek van Diana Webb, voormalig *senior lecturer* aan Kings' College in Londen, een onderzoeker van Middeleeuwse religie en pelgrimage. Het is een inleiding voor studenten, een samenvatting van kennis over pelgrims in heel Europa. Het boek is in drie delen ingedeeld: de motieven om een pelgrimstocht te maken, de verschillende mensen die de tochten maakten en de routes en reisdoelen. Omdat het boek vol staat met kleine beschrijvingen van getuigenissen van de pelgrims, is dat onderscheid in de praktijk niet steeds zo duidelijk. Interessant is de ontwikkeling van het motief in die 800 jaar: het was eerst vooral boetedoening, of om de heilige plaatsen op te zoeken voor aanbidding. Lokale pelgrimstochten werden altijd meer gemaakt naar heiligdommen om genezing te zoeken of nadat een smeekbede om genezing was verhoord. Verre tochten naar Rome en Jeruzalem als boetedoening voor ernstige zonden, waarbij later het beruchte aflaatsysteem meespeelde: om een kortere tijd in het vagevuur te verblijven. Dat kon voor jezelf zijn of om overleden familieleden helpen. Maar er waren ook mensen die eigenlijk hun halve leven bleven reizen, steeds maar weer naar Rome, Jeruzalem, Santiago, tot ze onderweg omkwamen.

Deels waren ze straatarm, liepen op versleten schoenen en leefden van aalmoezen, deels gaven ze aan zo'n tocht veel geld uit en reisden te paard, op karren en per schip met een heel gevolg. In de vroege Middeleeuwen met meer vrijheid ondernamen ook al vrouwen de tocht; later gebeurde het meer gereguleerd over betere wegen en bruggen. Die werden ook wel voor de pelgrimstocht verbeterd: goede infrastructuur bracht meer pelgrims en daarmee inkomsten. En pelgrimsgidsen classificeerden de heiligdommen als: een reis waard (Rome, Santiago, Jeruzalem), een omweg waard (Aken, Canterbury, Tours en nog een hele reeks) of "je kunt dit ook bezoeken als je er toch langskomt".

In het deel over routes vind je interessante informatie over de weg naar Rome: de Via Francigena van Sigeric liep westelijk in Italië, omdat in die tijd aan de oostkant Bijzantijnse machthebbers zaten. Tijdens oorlogen in Frankrijk werd liever oostwaarts via de Brenner gereisd. Na de opening van de Gotthardpas was de tocht per boot over de Rijn en dan de relatief korte Zwitserse route via het rijke Milaan en Florence ook in trek.
De moeite waard om te lezen dit boek, vanwege alle kleine portretten van al die mensen die in 800 jaar hun tocht liepen of reden, met muziek en zingend, dronken en luidruchtig. Vaak ging men op stap tegen het advies in van geestelijken die vonden dat er thuis, in het klooster en in de lokale kerk ook goeds voor het zielenheil kon worden gedaan.

Gezien, gehoord, gelezen

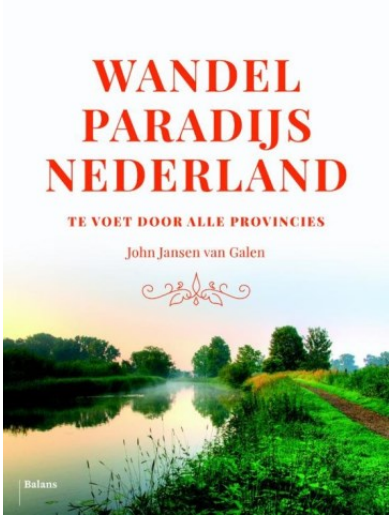

ISBN 9789460038518
Uitgeverij Balans

Wandelparadijs Nederland

door Arnoud Boerwinkel

John Jansen van Galen is een wandelaar. Hij wandelt al 60 jaar en schrijft er al 45 jaar over. De wonderlijkste persoon die hij ooit ontmoette, was de vrouw die zei dat je in Nederland niet kunt wandelen, omdat het hier zo saai is. Maar waar is het prettiger wandelen dan in Nederland? Het landschap is oneindig gevarieerd.

Er zijn duizenden routes gratis beschikbaar. Het openbaar vervoer brengt je naar de mooiste gebieden. En er is gelukkig bijna altijd wel horeca in de buurt - want natuur is mooi, maar je moet er wel iets te drinken bij hebben. Wie denkt dat Nederland er voor de wandelaar niet op vooruitgaat, is een zwartkijker of heeft zijn ogen in zijn zak. Steeds meer landgoederen en uiterwaarden worden opengesteld, telkens andere trajecten beschreven of gemarkeerd. En vele wandelpaden doorsnijden ook 'nieuw land'. Nederland is een waar wandelparadijs.
In Wandelparadijs Nederland verkent John Jansen van Galen alle twaalf provincies te voet en brengt met aanstekelijke geestdrift in een wemeling van korte impressies verslag uit van zijn omzwervingen. Het boek is rijk geïllustreerd met schitterende foto's van Corrie Leenhouts en bevat links naar meer dan 500 wandelingen van Wandelzoekpagina.nl.

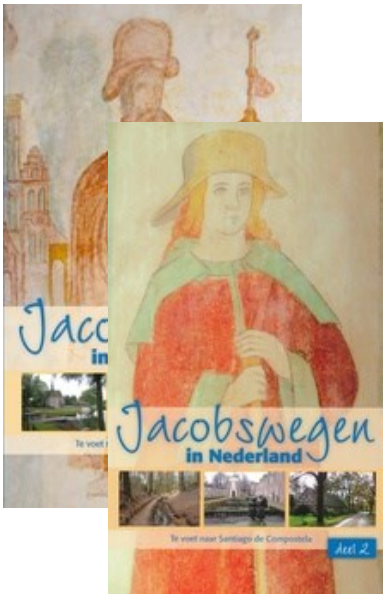

ISBN / CODE:9789080856776 en 9789080856783
Editie:2018 **Uitgever:**Nederlands Genootschap van Sint Jacob
(goedkoper via het Santiago Genootschap voor hun leden)

Vernieuwde gidsen aanlooproutes via Jacobswegen in Nederland

Overgenomen uit Ultreia, Nieuwsbrief van het Nederlands Genootschap van Sint Jacob

De wandelgidsen zijn geheel herzien. Het NGSJ publiceerde in 2011 twee gidsen met zes wandelroutes dwars door Nederland naar het zuiden, bruikbaar voor wie op pelgrimage gaat, maar ook voor wie wil oefenen of genieten van tochten in eigen land. Toen de gidsen in 2017 uitverkocht raakten werden ze geheel herzien.

De nieuwe edities zijn in januari 2018 verschenen. Net als bij de eerste druk (2009-2011) mocht de Werkgroep Jacobswegen bij de herziening rekenen op de hulp van bijna tweehonderd genootschapsleden: honderdachttien nalopers gingen op pad, volgden de beschrijvingen kritisch en gaven verbeteringen door. Daarnaast werden de gidsen voorzien van nieuwe achtergrondinformatie, nieuwe foto's en enkele bijdragen op verzoek. Het project werd tijdig, vóór de aanvang van het Camino aan het Wad en het pelgrimsseizoen 2018, afgerond.

Parlare l'Italiano

De osteria en trattoria

Door Leo Baeten

Iets eten of drinken is een ingewikkelde zaak in Italië. Om niet onaangenaam verrast te worden moet je maar weten wat een *scontrino* (ontvangstbewijs) of *coperto* (prijs voor bestek) is. En het scheelt in de portemonnee als bekend is dat een biertje aan de bar minder kost dan op het terras geserveerd door de *cameriere* (ober). Toch is de heel eigen eetcultuur één van de charmes van dit land. Om goed te kunnen tafelen kan je terecht in een *pizzeria* of *ristorante.* Maar er zijn ook eetgelegenheden met een heel eigen karakter: de *osteria* en de *trattoria*.

In een Romeinse osteria
(Carl Bloch, 1866)

De *osteria* was oorspronkelijk een lokaliteit waar wijn gekocht kon worden. Het karakter veranderde omdat de klanten bleven hangen. Tegenwoordig brengen in de *osteria* de voornamelijk mannelijke gasten onder het genot van een glas wijn enige uren gezellig door met drinken, een kaartje leggen of praten over het werk op de akkers, vrouwen en politiek. De spijskaart is beperkt: wat snacks, vleeswaren of kaas. Het eten is alleen bedoeld om een goede basis te leggen voor de wijn en niet al te beschonken weer naar huis te gaan. In de *osteria* ontmoeten de meest verschillende personen elkaar: de boer, de kruimeldief en de politieagent, de schrijver en de musicus, de arme en de rijke. Zonder op de standsverschillen te letten passeren alle wereldproblemen de revue zonder hiervoor een oplossing te vinden. De discussie wordt vervolgd en dat maakt een hernieuwd bezoek aan de *osteria* nodig.

Anders dan de *osteria* is de *trattoria* een gelegenheid om te eten en niet zozeer om de tijd de doden. Kenmerkend voor de *trattoria* is dat het een familierestaurant is dat de clientèle de lokale keuken voorschotelt en plaatselijke wijnen op de kaart heeft staan. De gerechten zijn dikwijls de specialiteit van het huis. De eigenaar scharrelt door de gelagkamer en maakt een praatje met de gasten of adviseert bij de keuze van het gerecht, dat door *la mamma* achter het fornuis wordt bereid. De klanten worden in een huiselijke sfeer met eenvoudige doch voedzame gerechten verwend.

De *osteria* is bijna historie geworden en bestaat alleen nog in de volkswijken van grote steden en in kleine dorpen. De *trattoria* bestaat nog wel, doch het karakter is verwaterd. Dikwijls denkt de klant een *trattoria* binnen te gaan, maar in feite is het een *ristorante*. Tot hun verbazing worden ze niet begroet door de eigenaar die hen het menu van het huis aanbeveelt, maar door een in het zwart geklede ober die vraagt of een tafel gereserveerd is. De teloorgang van de typisch Italiaanse traditie van *osteria* en *trattoria* is spijtig. Wat is, blijft echter niet eeuwigdurend. Louis Couperus wist dat ook. "Van oude mensen, de dingen die voorbijgaan" schreef hij.

PELGRIMSWEGEN NAAR ROME

PRIKBORD

Om te luisteren: 'De Pelgrim' - Dineke de Velde Harsenhorst
https://www.youtube.com/watch?v=C4lK872FzRs
Zij speelde dit lied in de Jacobskapel in Nijmegen.

Geschiedenis van de Alpenpassen:
https://www.bergwelten.com/a/die-7-altesten-alpenwege

Goedkoper onderdak in Zwitserland: kijk op deze website:
http://www.alternatives-wandern.ch/unterkuenfte.htm

Veel sneeuw op dit moment!
Te volgen op de
website van SLF

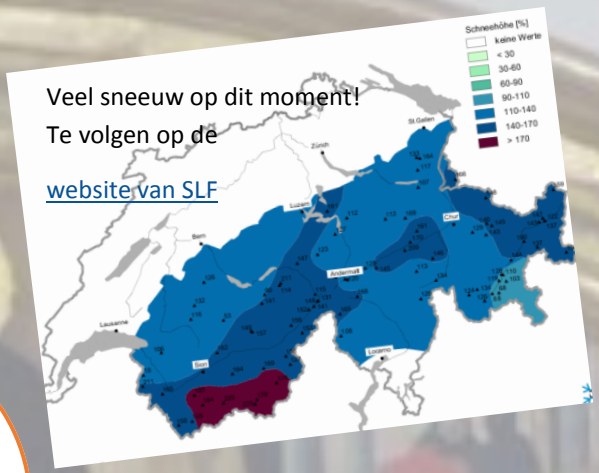

*Een **reisboekenwinkel** heeft een verzameling Franse wandelkaarten gekocht en biedt die voordelig aan: kijk of er nog wat voor je bij is! Waarom een kaart kunnen lezen belangrijk is in **dit artikel** van Cicerone.*

De houding op de fiets moet goed zijn, zie dit artikel van Cicerone over het instellen van zadel en stuur

Wat doet zo'n tocht met je? Schrijf het op!

Een pelgrimage is voor veel mensen een reis met inhoud. Voor sommigen vormt zo'n reis zelfs een goede aanleiding om te gaan schrijven. Maar hoe doe je dat op een leuke manier? Reisjournalist Monique van Klaveren geeft er workshops over. Iets voor jou?
Stuur een mailtje naar tekstbureau-klavertje4@hetnet.nl, bel 0572-36 77 79 of app naar 06-141 92 297. Dan blijf je op de hoogte van de cursusdata.

PELGRIMSWEGEN NAAR ROME

PELGRIMEREN

Vaut le détour: Pienza

door Luc Gregoir

Centraal in de Val d'Orcia aan de voet van de Monte Amiata ligt een stadje, Pienza … *Vaut le détour* (het omlopen, omrijden waard) zouden ze in de Guide Michelin zeggen. Ooit was het een boerendorp genaamd Corsignano, maar daar kwam verandering in door toedoen van *Enea Silvio Piccolomini* die er in 1405 geboren werd. Armoede was troef bij de Piccolimini's en meewerken als kind op het land de regel. Voor elementair onderwijs was de dorpspastoor de enige weg die openlag. Toch kon Enea zich dankzij zijn intelligentie en een ver familielid die dit opmerkte, loskomen uit zijn gesloten wereld. Een universitaire studie, literaire werken, een politieke en kerkelijke loopbaan waren de aanloop tot zijn verkiezing als paus Pius II.

Het armoedig aanzicht van zijn geboortedorp en de herinnering aan zijn jeugd moet de paus toch wel dwars gezeten hebben want Corsignano werd al vlug Pienza of stad van Pius. De humanist Enea kende zijn wereld en er werden statige gebouwen opgericht die zijn stad de nodige grandeur moesten geven. Het zou de eerste stad worden die geheel volgens de renaissanceregels voor urbanisatie werd gebouwd, '*de ideale stad*'. Daarmee zou het als voorbeeld dienen voor andere Italiaanse steden en in onze tijd zou het op de UNESCO werelderfgoedlijst belanden. Ideaal? Toch niet helemaal. De stad was weliswaar niet op drijfzand gebouwd maar wel op tufsteen; een gegeven dat tijdens de bouw van de domkerk Santa Maria Assunta (1456) blijkbaar onvoldoende aandacht kreeg. Dat had als gevolg dat het deel achter het koor zich richting de vallei van de Torrente Tuome ging begeven. Gelukkig gebeurde dat op een slakke gangetje zodat je nog tot op de dag van vandaag de evolutie kan volgen, al is het wel de vraag hoe lang nog! Loop je om de kerk heen dan kom je in de straatjes Via dell'Amore en Via del Fortuna met een prachtig zicht op de Monte Amiata. Als je hier nog niet gaat zweven waar dan wel?

Maar het echte pareltje van Corsignano voor mij ligt onder je in de via Fonti, de Pieve dei Santi Vito e Modesto, een Romaanse kerkje uit de tien^{de} eeuw. Als je in de Via dell'Amore of de Via del Fortuna de ingeving hebt gehad voor de eeuwige trouw te gaan dan zou dit wel eens een geschikte plaats kunnen zijn om dit voornemen te bezegelen. De liefde heeft nog meer met dit stadje: Franco Zeffirelli koos Pienza in 1986 als locatie voor een aantal van de scènes voor de film Romeo en Julia. Onder meer de scène waar Romeo zijn geliefde voor de eerste maal ontmoet.

Met de familie Piccolomini ging het almaar beter, Enea liet als zomerverblijf het Palazzo Piccolomini bouwen, welk stulpje de familie bewoonde tot het jaar 1962. De Via Francigena en Emo route komen door San Quirico d'Orcia dat op een tiental kilometer van Pienza ligt. Een variant van de Benjaminse-route en de Chemin d'Assise komen door Pienza zelf en lopen vandaar richting Montepulciano dat nog een tiental kilometer verder gelegen is. Voor mensen die van de Via Francigena naar Assisi willen doorsteken is dit een optie. Deze weg heeft als voordeel dat je de Val d'Orcia en de Franciscusweg kan combineren. Wil je een GPS-track van het traject San Quirico naar Assisi? Zend dan een mail aan redactie@pelgrimswegen.nl.

Een viertal kilometer voorbij Pienza kom je in Monticchiello. Veel dichter bij de hemel kun je in deze streek niet geraken. Het is een tiende-eeuwse stadje op een van oorsprong Etruskische plaats dat nog helemaal in een middeleeuwse sfeer verkeert en waar toeristen minder dicht op elkaar lopen dan in Pienza in het hoogseizoen soms het geval is.

pelgriMEER..

door Pieter-Bas de Jong en Arno Cuppen

.. is een beweging van mensen die blijven pelgrimeren, ook nadat aansprekende bestemmingen als Santiago en/of Rome zijn bereikt. **pelgriMEER** krijgt vorm rond een nieuwe website. In deze digitale herberg worden ervaringen uitgewisseld over minder begane pelgrimswegen. Ook kunt u er inspiratie halen en brengen over andere manieren van pelgrimeren, los van traditionele bestemmingen. Een belangrijk thema is: hoe maak je van je pelgrimstocht een reis van betekenis?

Waarom nu?

Het pelgrimeren is zo populair geworden en de voorzieningen op de bekendste routes zo goed, dat deze een comfortzone lijken te worden. Wij hopen u te inspireren om ook "nieuwe" wegen te gaan. Bovendien is er, wereldwijd, steeds meer aandacht voor wat mensen van anderen (onder)scheidt. Pelgrimeren is een manier om de ander te blijven ontmoeten en te ontdekken dat er ook veel is wat ons kan verbinden.

Wat betekent ons symbool?

Steenmannetjes komen in bijna de hele wereld voor. Zij geven een route of pas aan, herinneren aan iemand of iets, of markeren een gewijde plek. Zij ontstaan doordat veel mensen hun steentje bijdragen. Het steenmannetje in de door ons gekozen vorm is een symbool van harmonie, rust en ontspanning. Het gaat dus niet alleen om de weg naar buiten, maar ook de weg naar binnen. "Ons" steenmannetje telt vijf stenen: vijf continenten. De kleuren symboliseren: diversiteit.

Meedoen?

Heeft u belangstelling voor minder begane pelgrimswegen? Wilt u uw eigen ervaringen met anderen delen? Ga dan naar onze website en/of bezoek onze stand in het Pelgrimspaviljoen op de Wandel en Fietsbeurs in Utrecht. Wij hopen u daar te ontmoeten!

FOTO!

door Marie-José Wouters

Ja, ik herken het! Dat was het ostello waar ik aankwam op 5 september: de foto in het jubileumnummer op bladzijde 38: Ostello di Cassio.

Vorig jaar had ik niet kunnen lopen in verband met een peesblessure. Nu wil ik het weer proberen. Met de bus van Amsterdam naar Parma en een volgende bus naar Berceto om vandaar het volgende traject te beginnen. Omdat het eerste stuk naar Pontremoli te lang is, besluit ik in dit ostello te overnachten. Om vijf uur kom ik aan. De deur is dicht en ik wacht een uurtje. Dan zie ik een piepklein briefje, verstopt achter een plant bij het raam: Settembro 5 chiuso.

Wat te doen? Een volgend adres is 20 kilometer verder over de pas. Daarvoor is het te laat. Ik wil ook niet terug naar Berceto: dan moet ik morgen te ver lopen en dan kan ik met mijn net herstelde pezen direct wel stoppen.

Ik vind een ligstoel, drie dekens in een wei (voor dieren?) en een waterkraan in een soort kast. Ik besluit om hier te overnachten. Het brood dat ik voor de volgende dag had gekocht omdat ik volgens de beschrijving geen bevoorrading tegenkom, eet ik nu voor een deel maar op en de rest voor het ontbijt.

En dan lig ik letterlijk onder de sterrenhemel! Zo stil, geen auto komt er langs. Even voel ik angst opkomen, maar algauw bedenk ik me dat ik mijn gedachten "om moet zetten" en gelukkig val ik weer in slaap.

Wat ben ik de volgende dag blij met een echt bed in een B&B!

Pelgrimeren

Omhelzingen in drievoud
door Huig en Adrie Schouten

Oktober 2016, we zijn onderweg van Rome naar Bari de pelgrimsweg naar Jeruzalem, ofwel de via Francigena del Sud. Na de eerste kilometers passeren we de enorme stadsmuur van Rome en vervolgen de weg over de via Appia Antica. Lopen over deze Romeinse keienweg met de vele monumenten is zondermeer spectaculair. De route is afwisselend, de overnachtings-mogelijkheden ook. De ene nacht in een klooster, de volgende in een hotel of agriturismo. Ongeveer halverwege, in Benevento, voegen onze twee kinderen zich bij ons. Benevento is de grootste stad op dit traject, het Romeinse theater is mooi behouden. Hier begint bij de triomfboog van Traianus de via Appia Traianus. We lopen een mooie route naar Buonalbergo. Vlak voordat we het dorp binnenlopen, komt een vader met zoontje ons tegemoet en vraagt ons waar we naartoe gaan. 'Hebben jullie al een adres om te overnachten?' 'Nee, dat hebben we nog niet.'

Gezellig pratend worden we naar het pelgrimshuis gebracht. Gastvrouw en -heer zijn nog naar een veertigjarige bruiloft. Als we nog even geduld hebben komen ze na het feest een maaltijd maken! En wat voor een maaltijd: uitgebreide antipasti en heerlijke spaghetti met granaatappel toe. (Ja, een fles wijn brachten ze ook mee.) Gastvrouw en –heer hebben dit huis speciaal voor pelgrims gekocht en ingericht en genieten er zichtbaar van om de pelgrim te kunnen verwennen; het gastenboek staat dan ook vol met loftuitingen.
's Morgens worden we na het ontbijt - met zelfgebakken citroencake - alle vier uitgebreid geknuffeld en lang uitgezwaaid. Een beetje beduusd zijn we wel van al deze hartelijkheid.

Intussen is er ook gebeld naar ons volgende overnachtingsadres, waar we alweer heel hartelijk worden ontvangen, speciaal voor ons een lekkere maaltijd wordt bereid en waar ook de volgende dag met dikke zoenen afscheid van ons wordt genomen. Op deze dag lopen we tot iets voorbij Troia. We komen in een oase terecht bij agriturismo San Paolo. Op dit adres worden we wederom erg in de watten gelegd en komen ook hier niet weg zonder omhelzingen.
We zijn zeer onder de indruk van deze lieve mensen, op deze drie adressen, waar we zo enorm gastvrij onthaald zijn. Prachtige herinneringen, die we niet vergeten!

Pelgrimeren: heilige grotten

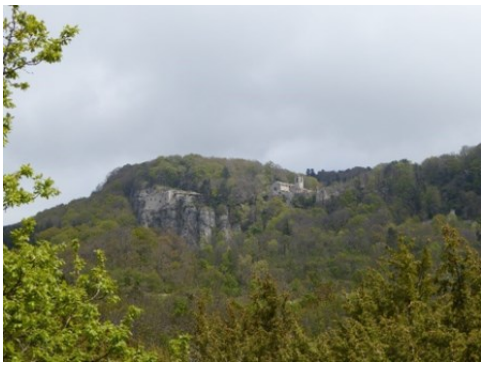

Het heiligdom van La Verna en van Lascaux
door Titia Meuwese

Dit jaar bezochten wij La Verna, de plek die beroemd is geworden omdat Franciscus hier zijn "stigmata" ontving, dezelfde littekens als die van Jezus na de kruisiging. Het was geen beste dag. Het was 25 april, nationale feestdag en meerdere parochies hadden de dag aangegrepen voor een excursie met jong en oud, inclusief een gereserveerde mis. Dus de basiliek was niet te bezoeken, de gang naar de kapellen stond vol met groepen onder leiding van luid sprekende parochiepriesters en de eetruimtes puilden uit. Het weer was ook nog heel somber, koud en winderig.

Maar toch: we zochten plekken in het complex die niet zo vol waren en zagen mensen door een poortje tegenover de basiliek verdwijnen. Daar leidt een trap naar een kapel gewijd aan Maria Magdalena, gebouwd op de plek van de eerste schuilhut van de monniken. Vandaar kun je omlaag langs een steile trap naar een rotsspleet met een vreemde overhangende steen en een ingeklemd rotsblok, de Sasso Spicco.

Aha dacht ik: hier is het hart van het complex. Want kloosters en heiligdommen bovenop een berg liggen vaak op oude heilige plaatsen. Monte Penna, gezien vanaf Poppi of Bibbiena is zo'n typische rotspunt in een verder vrij afgeronde bergrug. Je kunt verwachten dat er grotten zijn, waar goden vereerd worden.

Hoe kwam Franciscus met zijn orde nog aan het begin van zijn loopbaan aan deze plek als toevluchtsoord? Een graaf hoort hem preken en wil hem een stuk land geven voor een klooster. Maar niet zomaar een plek: geen rijk klooster in een vruchtbaar dal. Nee, hij biedt Franciscus een afgelegen plek van slechte naam. Vanouds was hier een heiligdom van Laverna, een Romeinse godin. Gerelateerd aan de onderwereld, aanbeden door dieven, verstotenen en vluchtelingen. Ze hoorde bij de nacht en werd aanbeden in grotten en spelonken.

De rebel Franciscus, die probeert met zijn groep Jezus te volgen paste bij deze plek, bestemd voor de mensen die buitengesloten waren. Hij bad volgens de verhalen vaak in de oude oorspronkelijke kloof onder de grote overhangende steen. De graaf zag een onherbergzaam gebied waar dieven en rovers zich konden schuilhouden veranderen in een bewoond heiligdom.

Wij bekeken de kapel en de vreemde grot en gingen terug naar Chiusi della Verna. Door het grote beukenbos onder het klooster loopt een weg langs een klein riviertje. Daar liepen we midden in het vogelgezang, ook nu nog zou je je Franciscus kunnen voorstellen die met wat zangzaad op een steen zit en voor de vogels preekt.

Daarna bezochten we deze herfst de nieuwe kopie van de grotten van Lascaux, net buiten de echte grot gebouwd.

PELGRIMSWEGEN NAAR ROME

Pelgrimeren: heilige grotten

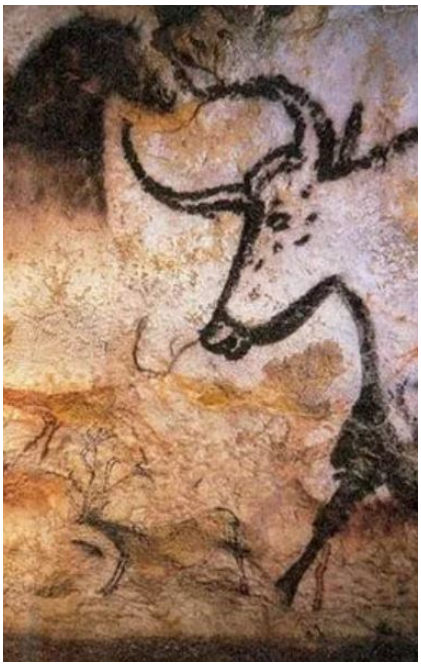

Ik was wat aarzelend of de aanblik van deze prehistorische rotstekeningen ons niet een La Verna gevoel zou geven: hier horen wij niet bij, teveel theater. Totaal niet. Zorgvuldig opgebouwd krijg je in die namaakgrot voor zover mogelijk een indruk van de rijkdom aan symboliek en ruimtelijke opbouw van deze grotkapel. Je staat er ver af, het is compleet onbekend wat er wordt uitgebeeld. Het waren zeker geen jachtbezweringen, want ze aten rendieren, geen spectaculaire oeros-stieren, elegante paarden of herten met onwaarschijnlijk vertakte geweien. Maar het is, 18.000 jaar oud de verbeelding van een compleet geloof, geraffineerd gemaakt met complexe herhalingen en naast de dieren vreemde tekens. Na Lascaux zijn er nog een aantal soortgelijke grotten gevonden, ouder maar met dezelfde verfijning.

Vragen dringen zich op: Gingen mensen op pelgrimstocht om zulke plaatsen te bezoeken? Er woonde bijna niemand in deze wereld, maar er moet een uitwisseling zijn geweest. En waarom kozen onze voorouders voor uitgerekend deze plek voor zo'n geloofsuiting?
Zullen we het ooit weten?

Pelgrimeren: uit de blog van Lisa Bleijenberg

Voor mij betekent 'pelgrim' alleen zijn. En aan alleen zijn ben ik niet zo gewend. Ik vul graag mijn dagen met een heleboel mensen. Maar hier leer ik dat dat niet hoeft.

Ik citeer mijn tante: "Niet vullen maar voelen". En dat probeer ik hier.

De blog staat op: http://lisableijenberg.waarbenjij.nu/reisverslagen/506786/pelgrimstocht-franciscus-van-assissi/1